

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Živjeti dostojanstveno: od ovisnosti o pomoći do samostalnosti – prisilno raseljavanje i razvoj”

(COM(2016) 234 final)

(2017/C 075/23)

Izvjestitelj: **Michael McLOUGHLIN**

Zahtjev za savjetovanje:	Europska komisija: 21. lipnja 2016.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za vanjske odnose
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	16. studenoga 2016.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	14. prosinca 2016.
Plenarno zasjedanje br.:	521
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	203/0/1

1. Zaključci i preporuke

Preporuke o temi „Živjeti dostojanstveno”

1.1. Odbor smatra da je komunikacija „Živjeti dostojanstveno” ambiciozan i pravovremen dokument koji se vodi najboljim praksama u području razvoja i humanitarne pomoći. EU treba biti svjestan izazova koje sa sobom donosi njegovo ostvarivanje.

1.2. Odbor smatra da utvrđene i jasne geografske regije u kojima dolazi do prisilnog raseljavanja pružaju mogućnost osmišljavanja i usmjeravanja odgovora te pronalaženja zajedničkih odgovora u okviru Europske komisije i drugih institucija.

1.3. Budući da je riječ o nekim od ključnih geopolitičkih izazova, Odbor preporučuje da Europska služba za vanjsko djelovanje u suradnji s državama članicama razvije političku strategiju na visokoj razini u cilju suradnje s državama i međunarodnim organizacijama u kontekstu komunikacije „Živjeti dostojanstveno”.

1.4. Odbor preporučuje da se, pored same Komunikacije, osmisle ciljani pristupi namijenjeni rješavanju glavnih pitanja žena i mladih i smatra da se s tim skupinama treba savjetovati i uključiti ih u sve postupke provedbe.

1.5. Iako pristup koji se temelji na razvoju može ostvariti znatne rezultate sa sadašnjim proračunom, Odbor smatra da ne treba isključiti potrebu za dodatnim sredstvima.

1.6. Odbor podupire prijedlog prema kojem civilno društvo, krajnji korisnici, razvojni partneri i nevladine organizacije trebaju biti uključeni u postupak provedbe i postizanje funkcionalnosti Komunikacije.

1.7. Kao doprinos provedbi Komunikacije, Odbor preporučuje poboljšavanje i unapređivanje strukture i procesa građanskog dijaloga u partnerskim zemljama i zemljama domaćinima.

1.8. Odbor preporučuje provedbu gospodarskih mjera u zahvaćenim regijama u cilju podupiranja i razvijanja poduzetništva kao uspješnog razvojnog puta za brojne prisilno raseljene osobe.

1.9. Odbor smatra da u slučaju djelovanja u području zdravlja valja obratiti posebnu pozornost na mentalno zdravlje i duševne bolesti i postupati u skladu s člankom 11. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

1.10. Odbor smatra da se inicijative u području obrazovanja i osposobljavanja trebaju temeljiti na pristupu cjeloživotnog učenja i da prema potrebi treba razmotriti mogućnost da se prisilno raseljenim osobama osigura pristup programima EU-a.

1.11. Odbor preporučuje primjenjivanje najviših standarda odgovornosti i transparentnosti prilikom prelaska na razvojni pristup.

1.12. Odbor poziva na parlamentarnu odgovornost na razini EU-a i na nacionalnoj razini te na nadzor drugih relevantnih tijela u okviru prelaska na pristup koji se temelji na razvoju.

2. Osnovne informacije

2.1. Broj prisilno raseljenih osoba (izbjeglice, interno raseljene osobe i tražitelji azila) jedan je od ključnih problema međunarodne zajednice te se, nažalost, trenutačno se ne nazire kraj sukoba koji bjesne u Siriji, dijelovima Afrike i drugim područjima. U središtu ovog političkog izazova jest nastanak stalnog sloja raseljenih osoba koje ostaju na istom mjestu godinama nakon prvog raseljavanja.

2.2. U toj se situaciji otvaraju brojna pitanja, ponajprije činjenica da reakcijama međunarodne zajednice može uglavnom dominirati hitan odgovor na situaciju, iako bi dugoročni sustav koji se temelji na razvoju bio prikladniji. Rješavanje ove nedoumice teško je jer, ovisno o pristupu, promjene mogu donijeti brojna pitanja za zemlje domaćine, donatore, nevladine organizacije i same raseljene osobe.

2.3. Smatra se da je tijekom 2015. godine prisilno raseljeno više od 65 milijuna osoba, pri čemu su 21,2 milijuna tih osoba izbjeglice, 40,8 milijuna interno je raseljeno, dok je njih 3,2 milijuna zatražilo azil. Zemlje iz kojih dolazi najveći broj prisilno raseljenih osoba jesu Sirija, Afganistan, Somalija, Sudan, Južni Sudan i Demokratska Republika Kongo. Susjedne zemlje primaju najveći dio izbjeglica, dok interno raseljene osobe ostaju unutar granica tih država.

2.4. Glavna susjedna odredišta izbjeglica jesu Pakistan, Iran, Turska, Libanon, Jordan i Etiopija. Turska je zemlja s najvećim brojem izbjeglica u cijelom svijetu. Brojke su također izrazito visoke za brojne zemlje, kao što su Jordan i Libanon, na osnovi broja po stanovniku. U pogledu interno raseljenih osoba glavne su zemlje Sirija (6,6 milijuna), Kolumbija (3,6 milijuna), Irak (3,3 milijuna) Sudan (3,2 milijuna), Jemen (2,5 milijuna) i Nigerija (2,1 milijun).

2.5. Europska unija danas je glavni globalni zagovornik razvojne pomoći i hitne pomoći. Ta je činjenica jedna od okosnica vrijednosti EU-a i njegovih država članica. EU također nastoji postići veću dosljednost i djelotvornost u pružanju pomoći i odgovorima na hitne situacije pomoću veće koordinacije u zemljama na koje su usmjereni napori država članica i pristup EU-a.

2.6. Tijekom 2015. EU je isplatio više od 1 milijarde EUR humanitarne pomoći namijenjene prisilno raseljenim osobama. U travnju 2016. Europska komisija u suradnji s ESVD-om usvojila je pristup prisilnom raseljavanju koji se temelji na razvoju. U komunikaciji „Živjeti dostojanstveno” prvi je put navedeno kako EU vidjeti prijelaz prema novom izuzeću u području pružanja potpore prisilno raseljenim osobama.

2.7. U komunikaciji „Živjeti dostojanstveno” navedeni su izazovi s kojima se suočavaju prisilno raseljene osobe. Njome je jasno utvrđeno da ponajprije valja uzeti u obzir položaj ili ranjivost raseljenih osoba, čak i prije njihova pravnog statusa. Komunikacija se temelji na sveobuhvatnom pristupu razvojnoj pomoći i pristupu EU-a prema otpornosti u ovom području, čime se izbjegava takozvani linearni pristup. Njome se nastoji udaljiti od izoliranog pristupanja politici i premostiti jaz između humanitarnih i razvojnih aspekata, koji ponekad može biti znatan.

2.8. Komisija vjeruje da taj novi pristup ne smije dovesti do novih troškova jer je riječ o načinu spajanja postojećih sredstava. Snažan naglasak stavlja se na vlade zemalja domaćina i provedbene partnere. Isto tako, zagovaraju se rano uključivanje svih aktera i sustavi ranog upozoravanja. Navode se primjeri postojećih praksi koje se odnose na zajedničko planiranje zemalja i izradu strateških programa. Prednost valja dati zajedničkim ciljevima i programima.

2.9. Predviđena su dva elementa novog političkog okvira s dodatnim aktivnostima, a to su: snažnija veza između humanitarnog i razvojnog aspekta te strateška suradnja s partnerima, uključujući privatni sektor. Također postoji sektorski fokus, koji obuhvaća djelovanje u području obrazovanja, tržišta rada (uključujući socijalni dijalog) i pristupa različitim uslugama, kao što su stanovanje, voda, sanitarne usluge itd.

3. Opće napomene

Geopolitičke napomene

3.1. Općenito govoreći, komunikacija „Živjeti dostojanstveno” vrlo je hvalevrijedna inicijativa kojom se utvrđuje odvažan plan za stratešku prilagodbu politike usmjerenu na stvarna pitanja i s naglaskom na potrebi za promjenama radi ostvarenja koristi za one kojima je to najpotrebnije. Većinom je u skladu sa svjetonazorima osoba koje djeluju u sektoru i onih koje rade na terenu tako što povezuje humanitarni rad i pomoć te je obilježava usredotočenost na dugoročnije potrebe poput zdravlja i obrazovanja. EU ima znatne ovlasti u tom području i važan je dionik te zajedno s državama članicama može postići stvarni učinak. Pozdravljamo ambicioznost prijedloga u komunikaciji. EU i ostali akteri moraju jasno predstaviti složenost zadatka, zadržavajući pritom ambiciozni pristup.

3.2. Odgovarajuću pozornost valja obratiti na važnost geopolitike u tom području. Doista, svjedočili smo tome kako su se dobronamjerni planovi koji su se odnosili na preseljenje mnogo manjeg broja izbjeglica izjalovili u samom EU-u. Raseljene osobe dolaze iz mjesta pogođenih složenim i osjetljivim sukobima i, nažalost, ti ih sukobi nastavljaju pogađati nakon raseljavanja. Neovisno o tome temelje li se na dobrim namjerama i imaju li široku potporu donatora, sve promjene u politici ili pristupu mogu imati neočekivane ishode ili neočekivani utjecaj na sam sukob. Taj se utjecaj može odraziti na okolne zemlje ili regije ili na vrlo krhku ravnotežu etničke pripadnosti, moći ili geopolitike. To osobito može biti slučaj ako se stanovništvo koje se makar nazivno smatra „privremenim” počne smatrati „stalnim”. U zemljama poput Libanona i Jordana taj se pritisak već osjeća. Pozitivni primjeri iz Komunikacije kao što je pristup zemljištu u Ugandi mogu biti od pomoći u ovom pogledu.

3.3. Zemlje koje su primile velik broj prisilno raseljenih osoba često su krhke ili slabe, što samo povećava ozbiljnost pitanja geopolitičke stabilnosti. U drugim slučajevima u zemlji „domaćinu” može vladati autokratski režim, ali osjetljivost je i dalje prisutna. Neizbježno je da je katkad teško razlučiti između pojmova „susjed”, „domaćin” i strana u sukobu te ti pojmovi mogu biti vrlo fluidni. Često će postojati povezanost između samog sukoba i susjednih zemalja ili podskupina stanovništva u objema zemljama. Zemlja domaćin, susjedna zemlja ili regija mogu „dobiti” ili „izgubiti” od svake promjene statusa prisilno raseljenih osoba i mogu reagirati.

3.4. Saslušanje lokalnog stanovništva česta je tema u Komunikaciji, što je u potpunosti pohvalno. Međutim, ono u određenim okolnostima može biti pristrano ili pod utjecajem sukoba ili šireg skupa okolnosti koje su dovele do sukoba. Izazov poticanja želje za većom stabilnošću položaja raseljenih osoba u brojnim regijama jednostavno se ne smije podcijeniti. Nedavna odluka o zatvaranju kampa Dadaab u Keniji koji je postojao 24 godine i nudenje financijskih poticaja afganistanskim izbjeglicama u Pakistanu prikazuju kakvi su izazovi posrijedi. Tužna, ali neizbježna činjenica jest da suverenost zemlje domaćina i dalje ima prednost nad međunarodnim pravom, usprkos potrebi za usmjeravanjem pozornosti na prisilno raseljene osobe.

3.5. Budući da se sigurnost uvijek smatra glavnim izvorom motivacije pri odlučivanju o tome treba li otići ili ostati, ključno je načelo ranog upozoravanja izneseno u Komunikaciji. Brojna kretanja također se smatraju predvidivima. Time se još jedanput jača potreba za snažnim političkim djelovanjem i angažmanom u ostvarivanju ciljeva Komunikacije.

Zajedničke politike

3.6. U Komunikaciji se s pravom navodi potreba za zajedničkom politikom i načinom razmišljanja, osobito među osobama u područjima odgovora na hitne situacije i razvojne politike. EGSO pozdravlja tu potrebu, ali poziva na još veći stupanj ambicioznosti u tom smjeru. Možda je moguće sagledati još širi skup politika u kojemu Europska unija i njezine države članice mogu poboljšati živote prisilno raseljenih osoba. S obzirom na utvrđeni skup zemalja, područja mogu obuhvaćati trgovinu, pomoć, oružje, ljudska prava. U Komunikaciji se također stavlja snažan naglasak na sinergije i zajedničko razmišljanje, a to treba nadići tradicionalna područja odgovora na hitne situacije i razvojne pomoći. Bilo bi zanimljivo čuti na koji način druge glavne uprave Komisije, kao što je Glavna uprava za trgovinu, mogu pridonijeti ovim naporima. U Komunikaciji se navode pojedini pozitivni primjeri kao što je dokument Okvira za zajednički humanitarni razvoj o pothranjenosti u Sjevernoj Nigeriji, ali važno je pokazati da je riječ o sustavnom pristupu, posebno u Bruxellesu.

3.7. Pojedine humanitarne nevladine organizacije izrazile su sumnju u to jesu li ti zadaci primjereni humanitarnim radnicima i hoće li takvim potezom biti moguće očuvati posebnost humanitarne pomoći. Londonski ODI smatra da je potrebno iz temelja promijeniti sustav humanitarne pomoći s obzirom na to da se nalazi u promijenjenim okolnostima te na prevlast ograničenog broja donatora i primatelja.

Iako se u Komunikaciji Komisije „Živjeti dostojanstveno” navodi da ispunjavanje njezinih ciljeva neće podrazumijevati nove troškove, ne treba isključiti mogućnost privlačenja novih izvora financiranja ili uspostavljanja većih sinergija.

Politike EU-a o izbjeglicama i tražiteljima azila

3.8. U Komunikaciji „Živjeti dostojanstveno” riječ je o odvojenim i različitim pitanjima u odnosu na politike EU-a o izbjeglicama i azilu. Međutim, postoji određena poveznica, osobito u pogledu opipljive i trajne politike preseljenja za određeni broj prisilno raseljenih osoba. Nadalje, možda je moralni autoritet EU-a, ali i određenih država članica, u ovom području oslabio nakon dogovora postignutih s Turskom. Zbog toga su poštovanje najviših standarda međunarodnog prava i dobre prakse prilikom provedbe ove komunikacije još važniji. Važno je sudjelovanje krajnjih korisnika u provedbi politike. Socijalni i građanski dijalog također imaju velik potencijal u tom smislu. Također je potrebno poboljšati politike integracije u EU-u, koje su bitne za prisilno raseljenje, jer će preseljenje brojnih prisilno raseljenih osoba trebati biti jedna od mogućnosti. To obuhvaća pravo na rad, jezičnu potporu i mjere protiv diskriminacije. Nedavno pokretanje pilot-projekta „humanitarnih koridora”, koji je posebno potaknula talijanska vlada, ali i druge države EU-a te Švicarska, Kanada i SAD, primjer je kojim se treba voditi u kontekstu preseljenja.

Praćenje, nadzor i odgovornost

3.9. Postoji jasna potreba za primjenom najviših standarda odgovornosti i transparentnosti u svim vidovima financiranja razvoja i humanitarnog djelovanja. Svaki prelazak na novi pristup u pogledu prisilno raseljenih osoba mora zadovoljavati najviše standarde odgovornosti. Sva potrošnja treba biti podložna nadzoru Europskog parlamenta, Europskog revizorskog suda, OLAF-a, Europskog ombudsmana i, prema potrebi, odgovarajućih nacionalnih tijela.

4. Posebne napomene

4.1. Iako je Komunikacija usmjerena na zaboravljene sukobe i područja s velikim brojem prisilno raseljenih osoba, naglasak je stavljen na područja s najvećim brojem dugoročno raseljenih osoba. Bez obzira na političku osjetljivost određenih situacija, pojedini sukobi možda zaslužuju veću pozornost zbog svoje iznimno dugotrajne naravi. Čini se primjerenim istaknuti slučajeve Zapadne Sahare i Palestinaca. Situacija u Ukrajini također zaslužuje posebnu pozornost, budući da se ta zemlja nalazi u neposrednom susjedstvu EU-a.

4.2. Hvalevrijedna je činjenica da je u Komunikaciji navedeno da pravni status prisilno raseljenih osoba ne bi smio biti bitan u pogledu humanitarne pomoći i dugoročne razvojne pomoći; pozdravljamo takvo stajalište. Međutim, u određenim okolnostima može biti od koristi ako pravni status raseljenoj osobi daje određenu sigurnost i korisnost, primjerice, ako takve osobe ispunjavaju zahtjeve iz Konvencije iz 1951., ako su državljani zemlje domaćina ili treće zemlje, ako su njihova djeca državljani takvih zemalja ili ako su te osobe maloljetne ili se nalaze u drugim relevantnim situacijama. To se posebno odnosi na maloljetnike bez pratnje.

4.3. Pristup Komunikacije može imati koristi od neke vrste vanjske ili neovisne provjere i akademske strogosti iz područja društvenih znanosti ili psihologije. Primjeri tih pristupa mogu obuhvaćati Maslowljevju hijerarhiju potreba ili razvoj zajednice koji se temelji na prednostima. Naravno, postoje brojni takvi primjeri, ali potreban je naglasak na složenijim ljudskim potrebama osim samog preživljavanja.

4.4. Glavni pristup Komunikacije predstavljanju operativnih dimenzija zamišljene promjene prikazan je s pomoću aktualnih primjera koji su izrazito vrijedni. Iako operativna dimenzija može biti namijenjena za budućnost, bilo bi korisno objasniti i razviti to pitanje. Drugim riječima, kako će izgledati, koji su stvarni instrumenti, hoće li se temeljiti samo na pomoći? To su važna pitanja za brojne dionike, kao što su države članice, nevladine organizacije, humanitarni radnici i, naravno, same raseljene osobe. Svi procesi promjene mogu uzrokovati strah. Neovisno o nefunkcionalnosti sustava, u slučaju alternativnog rješenja najčešće postoje gubitnici i pobjednici, a u tome može pomoći rano uspostavljanje operativnih aspekata.

4.5. Isto tako, bilo bi važno utvrditi zamišljenu provedbu i prijenos novog pristupa, osobito u pogledu povezanih multilateralnih agencija, trećih zemalja i nevladinih organizacija. Iako je EU važan akter i smatra se predvodnikom u ovom području, nije jedini. Mogu postojati različiti i konkurentni prioriteti s tim dionicima. S obzirom na miješanje sredstava i napora uloženi u većinu operacija, ključno je donijeti zajednički program.

4.6. Demokracija i dobro upravljanje ključni su za postizanje korisne pomoći, koja će zaista doći do svojih predviđenih korisnika. U tom je pogledu od temeljne važnosti vladavina prava, kao i djelotvorne mjere borbe protiv korupcije. U prošlosti je procijenjeno da je čak do 40 % finansijskih sredstava iskorišteno za nabavu oružja ili osobno bogaćenje političkih čelnika. Vladavina prava također je ključna kako bi se zajamčilo da civilno društvo ima djelotvoran glas i važnu ulogu nadgledanja, bez straha od zastrašivanja, pa čak i zatvorskih kazni.

4.7. U dokumentu je s pravom stavljen znatan naglasak na planiranje; međutim, događaji se u tom području mogu odvijati većom brzinom, zbog čega vrijeme može imati ključnu ulogu. Svi pristupi i operativni planovi moraju biti takvi da se mogu brzo pokrenuti.

4.8. Kao što je slučaj u svim područjima, komunikacija i drugi materijali mogu sadržavati jezik i nazivlje specifično za ovo područje. Koliko je to moguće, u razvoju politike valja izbjegavati žargon. Također, utrošeno je znatno vrijeme na ideje kao što su sinergije, strategije, planovi i zajedničko razmišljanje. U tim se područjima mogu primijeniti konkretniji pristupi ili smjerovi.

4.9. Zaključci o socijalnom dijalogu izneseni u Komunikaciji hvalevrijedni su i trebali bi biti uzeti u obzir u svim njezinim relevantnim odredbama. U pogledu elemenata obrazovanja i tržišta rada predloženog djelovanja valja staviti veći naglasak na samozapošljavanje i poduzetništvo. Takvo je djelovanje često vrlo prisutno u kampovima za raseljene osobe, a kreativnost može biti neizbježan ishod situacija u kojoj se te osobe nalaze. Ovo je potkrijepljeno izvješćem Svjetske banke o prisilnom raseljavanju.

4.10. Razumno je pitati koji će se pristup primjenjivati u budućnosti. Kao što je slučaj sa svim promjenama politike, doći će do promjene. Hoće li doći do zaostataka ili će se uvesti dvodijelni sustav? Trenutačno se 25,1 milijun osoba smatra dugotrajno raseljenima. Na koji će se način upravljati različitom okolinom ako se ova situacija nastavi?

4.11. Uključivanje civilnog stanovništva na lokalnoj razini i krajnjih korisnika (raseljenih osoba) važno je pitanje. U kampovima najčešće postoje savjetodavne strukture, ali što je sa zemljama domaćinima? To može predstavljati znatan izazov, ali ipak treba biti dio svake promjene politike. Nije teško zamisliti koliko to može biti teško interno raseljenim osobama u brojnim sukobima.

4.12. Kao što je slučaj u svakoj velikoj promjeni politike, osobito s obzirom na potrebu za transparentnošću, valja osigurati mjere nadzora, uključujući relevantne aktere civilnog društva i nevladine organizacije. U tom kontekstu mogao bi biti koristan primjer mehanizama civilnog društva za praćenje poglavlja o trgovini i održivom razvoju u postojećim sporazumima EU-a o trgovini.

4.13. Kako bi prisilno raseljene osobe koje se nalaze u određenim regijama mogle ostvariti koristi bit će potreban gospodarski oporavak tih regija. Međutim, regije s velikom koncentracijom prisilno raseljenog stanovništva među najsiromašnijima su na svijetu i ne predstavljaju poticajnu okolinu za poduzeća i socijalnu zaštitu. I ovdje je rješenja kao što su regionalni ulagački planovi, porezne politike i razvoj infrastrukture potrebno pronaći u zemljopisno usredotočenoj naravi prisilnog raseljavanja. Veća podrška poduzetništvu trebala bi biti sastavni dio svakog pristupa gospodarskom razvoju. Valja dati prioritet dostojanstvenom zapošljavanju i kvalitetnim radnim mjestima, kao i uključivanju socijalnih partnera.

4.14. Brojne regije i zemlje koje primaju prisilno raseljene osobe ostvaruju slabe rezultate u pogledu većine gospodarskih pokazatelja i mogu se smatrati nepovoljnima za poslovanje poduzeća. Svjetska banka i ostali akteri također naglašavaju potrebu za kvalitetnim podacima. Gospodarske mogućnosti moraju se nalaziti u središtu odgovora na prisilno raseljavanje koje se temelji na razvoju, čime se dodatno naglašava potreba za time da drugi akteri u EU-u pruže aktivnu potporu komunikaciji.

4.15. Zapošljavanje u lokalnim organizacijama civilnog društva i u kampovima te općenito u tijelima koja pružaju odgovor na raseljavanje trenutačno je uobičajeno i smatra se najboljom praksom. To treba predstavljati važan i jasan aspekt djelovanja u području zapošljavanja.

4.16. U slučaju djelovanja u području zdravlja valja obratiti posebnu pozornost na mentalno zdravlje i mentalne bolesti kao izrazito važno i često zanemarivano područje za prisilno raseljene osobe. Velika većina prisilno raseljenih osoba pati od PTSP-a i drugih duševnih poremećaja uzrokovanih stresnim promjenama. U zemljama domaćinima nestašica stručnih zdravstvenih djelatnika ometa sustavnu i dugotrajnu skrb o njihovom mentalnom zdravlju. Tu nestašicu moglo bi se nadoknaditi uključivanjem prisilno raseljenih osoba s duševnim poremećajima u programe javnih službi za pružanje psihološke potpore i pomaganjem inicijativama civilnog društva koje na lokalnoj razini pružaju usluge psihološkog savjetovanja.

4.17. Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom, a posebno članak 11., trebala bi služiti kao najvažniji dokument za postupanje s raseljenim osobama s invaliditetom.

4.18. Posebno je izražen učinak prisilne raseljenosti na žene i djevojke. Iako je potrebno još informacija, ključna su pitanja povećani rizik od seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja i trgovanja ljudima. Nadalje, valja poštovati rodnu osjetljivost u pružanju usluga, primjerice u pogledu pitanja kao što je privatnost. Također su uočene više stope rizika od komplikacija u trudnoći.

4.19. Omogućavanje obrazovanja očito je ključni odgovor. Svaki prelazak na dugoročniji i učinkovitiji pristup treba se jasno odražavati u vrsti, razini i količini potpore u obrazovanju. U tom pogledu pristup koji se temelji na cjeloživotnom učenju može biti od pomoći kako bi se prepoznala raznolikost potreba. S obzirom na važnost i broj djece i mladih među prisilno raseljenim osobama, valja razmotriti proširenje programa EU-a kako bi uključivali prisilno raseljene mlade osobe, primjerice programa Erasmus+ ili drugih relevantnih programa.

4.20. Prisilna raseljenost sve više postaje problem gradskih sredina koji više nije ograničen samo na kampove. Postoji potreba za promjenom shvaćanja javnosti i donatora u tom pogledu. Očito je da kombinacija politika povezanih s prelaskom na pristup temeljen na razvoju mora odražavati navedeno u pogledu planiranja i pitanja kao što su stanovanje, prijevoz, zdravlje i obrazovanje.

Bruxelles, 14. prosinca 2016.

*Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS*